

NY MUSIK

i samarbete med
Caroli församling

Anna Lindal – en ensam röst

Aldo Clementi: *Variazioni per voce sola* (2000)

John Cage: *One⁶* (1990)

Eight Whiskus (1985)

Anna Lindal – violin

Torsdag den 7 mars 2019 kl. 19.00

Caroli kyrka, Borås

Vokalisen *Variazioni per voce sola* (2000) som **Aldo Clementi** (1925–2011) skrev till dottern, tillika sångerskan, Anna Clementi, förefaller närmast att ha improviserats fram. Utgångsmaterialet är, som ofta hos Clementi, två komplementära hexakord, d.v.s. sextonsgrupper, som är varandras spegling och alltså symmetriskt uppbyggda. Detta innebär att samtliga tolv toner kommer till klang, en kromatik byggs således upp med diatoniska byggstenar. Varje sextonsgrupp har sin karaktär: mjukt och ljusst respektive sorg- och smärtfyllt. Ingen improvisation så långt. Men när det gäller de melodier, eller melodifragment, som Clementi komponerat med detta material tycks de vara skrivna på frihand. Vad gäller den rytmiska gestaltningen lämnas visst svängrum även åt exekutören: ”I korthet: Sångaren måste ’komponera’ varje fragment”. Detsamma gäller naturligtvis i detta fall violinisten.

Under de sista fem åren av sitt liv komponerade **John Cage** (1912–1992) drygt 50 så kallade ”Number pieces”, alltså verk vars titel anger antalet spelare. Tolv av dessa är betitlade *One: One*, *One²* (utläses *One for the second time*), *One³* o.s.v. Här återfinns verk för de mest skiftande besättningar och antal musiker, ända upp till 108.


”I vart och ett av dessa verk söker jag efter något som jag ännu inte funnit. Min favoritmusik är den, som jag ännu inte har hört. Jag hör inte den musik jag skriver. Jag skriver för att få höra musik som jag ännu inte hört...” Gemensamt för så gott som samtliga dessa verk är notationen med s.k. tidsklamrar (”time brackets”) varför de också benämns ”Time length pieces”. Tidsklamrarna är antingen fasta eller flexibla och anger den tidsrymd inom vilken de noterade klangerna skall spelas. Detta leder till vad Cage kallar en ”jordbävningssäker” musik, en anspelning på den japanska byggnadskonsten med dess lätta, rörliga väggar. I den mån Cage anger dynamik är den oftast mycket lågmäld, ibland med föreskriften att klangerna ”should be brushed in an out rather than turned on and off”, i sin tur en anspelning på penseldragen i kalligrafisk konst, vilka aldrig är jämntjocka, utan ofta luftiga och lätta i ansats och avslutning. Alltså en anvisning i samma anda som i Cages verkserie *Ryoanji*: ”The glissandi are to be played smoothly and as much as possible like sound events in nature rather than sounds in music”. Cage hävdade ju att ”The function of Art is to imitate Nature in her manner of operation.”

Fast det där sista var inget Cage hittade på själv, han citerade ordagrant den indiske filosofen Ananda Coomaraswamy, som i sin tur citerade Thomas av Aquino, som i sin tur hämtade denna fras från Aristoteles. Intet nytt under solen alltså, redan de gamla

grekerna... Och redan 1894 skrev för övrigt Strindberg: ”Konsten som skall komma (och som skall försvinna som allt annat!). Efterbilda naturen på ett ungefär; i synnerhet efterbilda sättet varpå naturen skapar!”

*One*⁶ (1990) består i själva verket av tre stycken, vart och ett med en längd av runt 15 minuter.

0'35" ↔ 1'20" ST 1'05" ↔ 1'50"



ST

pp

1984–86 komponerade Cage ett flertal verk för soloröst med besläktade titlar och besläktad karaktär: *Selkus*, *Sonnekus*, *Mirakus* och *Hymnkus*. Musik uppbyggd av enskilda, mestadels korta, enkla melodifraser som sjungs utan vibrato och som således påminner om folksångskaraktären i 40-talsverk som *The Wonderful Widow of Eighteen Springs* och *Experiences No.2*.

Hit hör också *Eight Whiskus*: ”Dessa stycken utgår från sånger med samma titel [1984]. Titeln är härledd från en dikt av Chris Mann (’whistlin is did’) som användes som källa för att göra åtta mesostikon-’kus’ (hai-kus). Malcolm Goldstein föreställde sig ett arrangemang för soloviolin och jag följde hans förslag när jag skrev dem.”

Partituret föreskriver hur varje enskild ton skall spelas, vad gäller såväl dynamik, stråktryck som stråkens placering, men specificerar även flageoletter, vibrato och ”col legno”, alltså spel med stråkens trä i stället för tagel. ”Härigenom utvidgas dessa tonala melodier till linjer med klangligt-strukturella kvaliteter, typiska uttryck för den klingande violinen”, som Malcolm Goldstein formulerar det.

Clementi och Cage var för övrigt väl bekanta. De träffades första gången i Darmstadt 1958, och Clementi har betygat den betydelse Cage hade för honom vid den tiden. Båda var för resten också passionerade schackspelare, om än inte jämnstarka. Det berättas att Clementi efter en av deras matcher sagt: ”Jag slår dig i schack, men du slår mig i musik”. Frågan om det är sant eller inte lämnar vi därhän.